

ALGORITM DE ÎNGRIJIRE A CAVITĂȚII BUCALE

**Asistent medical licentiat, MSIP
Nicoleta Luchian**

“

Când intrați în spital ...dăruiți-va cu totul bolnavilor. Dacă voiți să fiți perfecți îngrijiți pacientul mizerabil nu ca pe un frate ce suferă, nu ca pe un om, ci ca pe Dumnezeu însuși.

”

Nicolae Paulescu

Motivație

Ipoteza acestei cercetări a plecat de la întrebările:

- *Suntem noi, ca și profesioniști pregătiți totdeauna să răspundem nevoilor pacienților?*
- *Conștientizăm îngrijirea pacientului ca parte a actului medical?*

act medical - acțiunea personalului medical exercitată în relație directă cu pacientul în vederea prevenirii îmbolnăvirilor, diagnosticării, tratării, **acordării de îngrijiri medicale**, reabilitării, precum și monitorizării stării de sănătate a acestuia;

OBIECTIVELE STUDIULUI

Analiza
nevoii de
schimbare

Implementarea
noului protocol
de îngrijirea a
cavitatii bucale

Documentare-
planul de
ingrijire

Formarea
personalului –
standardizarea
practicii

Evaluarea
procesului de
implementare
-
secții/compar
timente

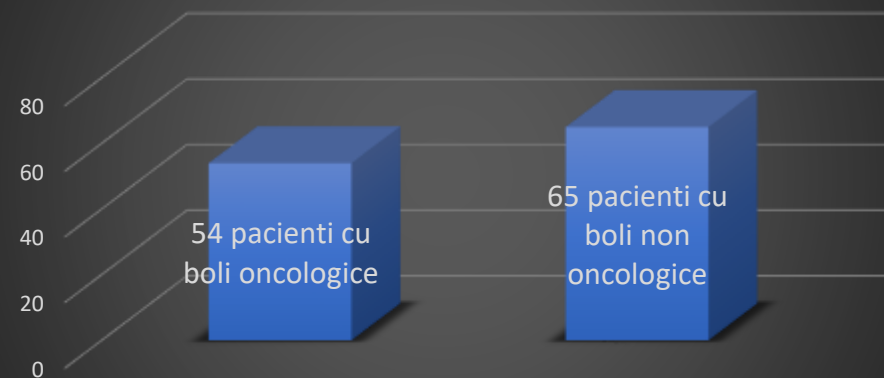
Creșterea calității
actului medical
cresterea calitatii
vietii pacientilor

Scopul studiului

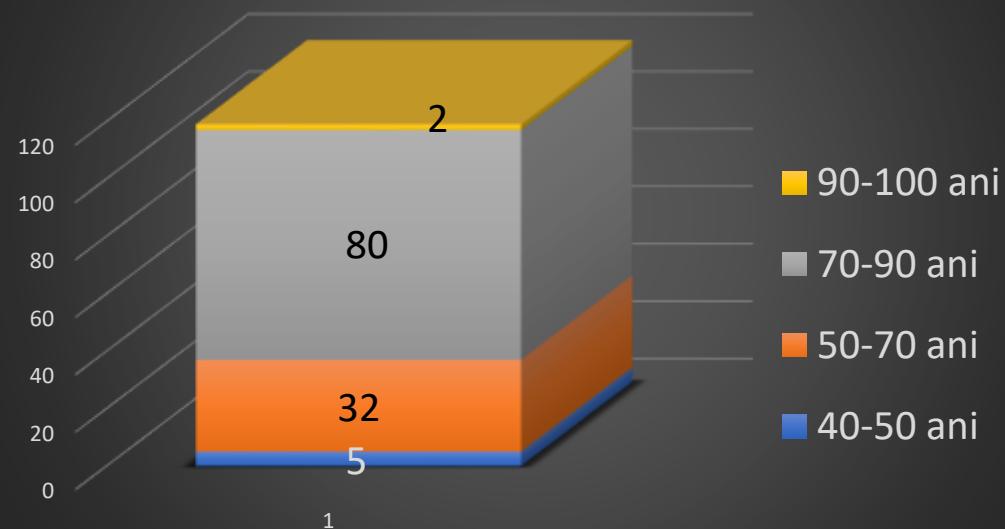
- Elaborare si aplicarea unui algoritm in vederea îmbunătățirii procesului de îngrijire a cavitatii bucale a pacientilor

- studiu efectuat la nivelul asistențelor în cadrul Spitalului Municipal de Urgență Păsăni, privind îngrijirea pacienților cu deficit de autoîngrijire

Pacienți incluși în studiu

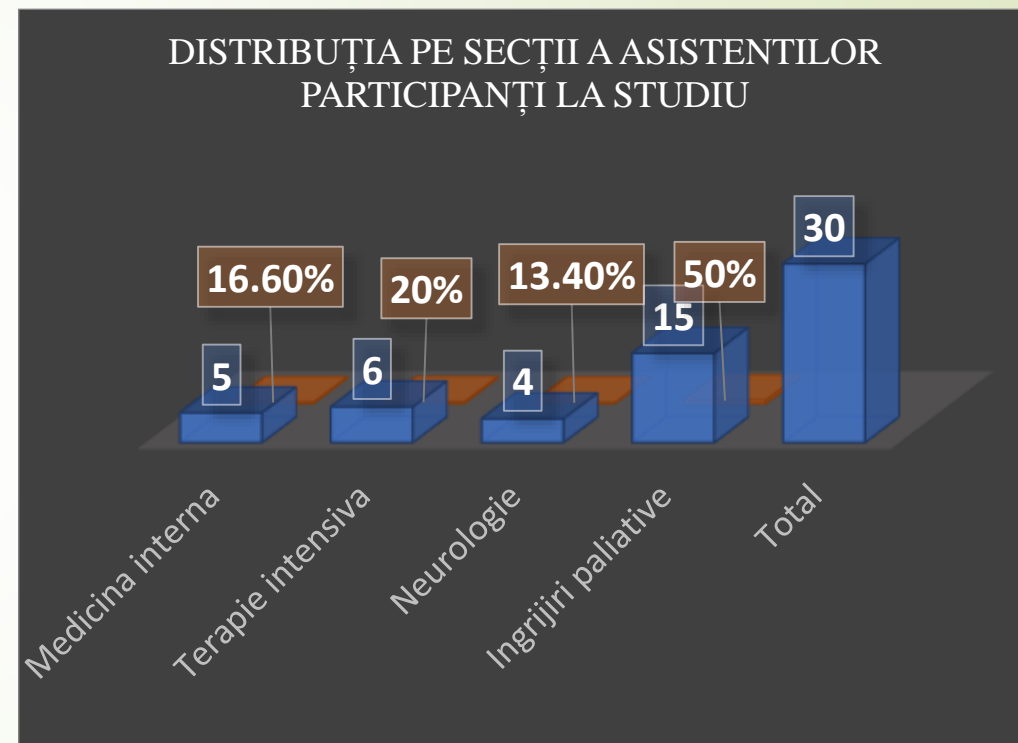
Distribuție pacienți pe grupe de vârstă

Material și metode

Lord Kelvin spunea:

„Atunci când poți evalua ceea ce exprimi verbal și poți să și exprimi numeric ceea ce spui, înseamnă că știi ceva despre acel lucru“.

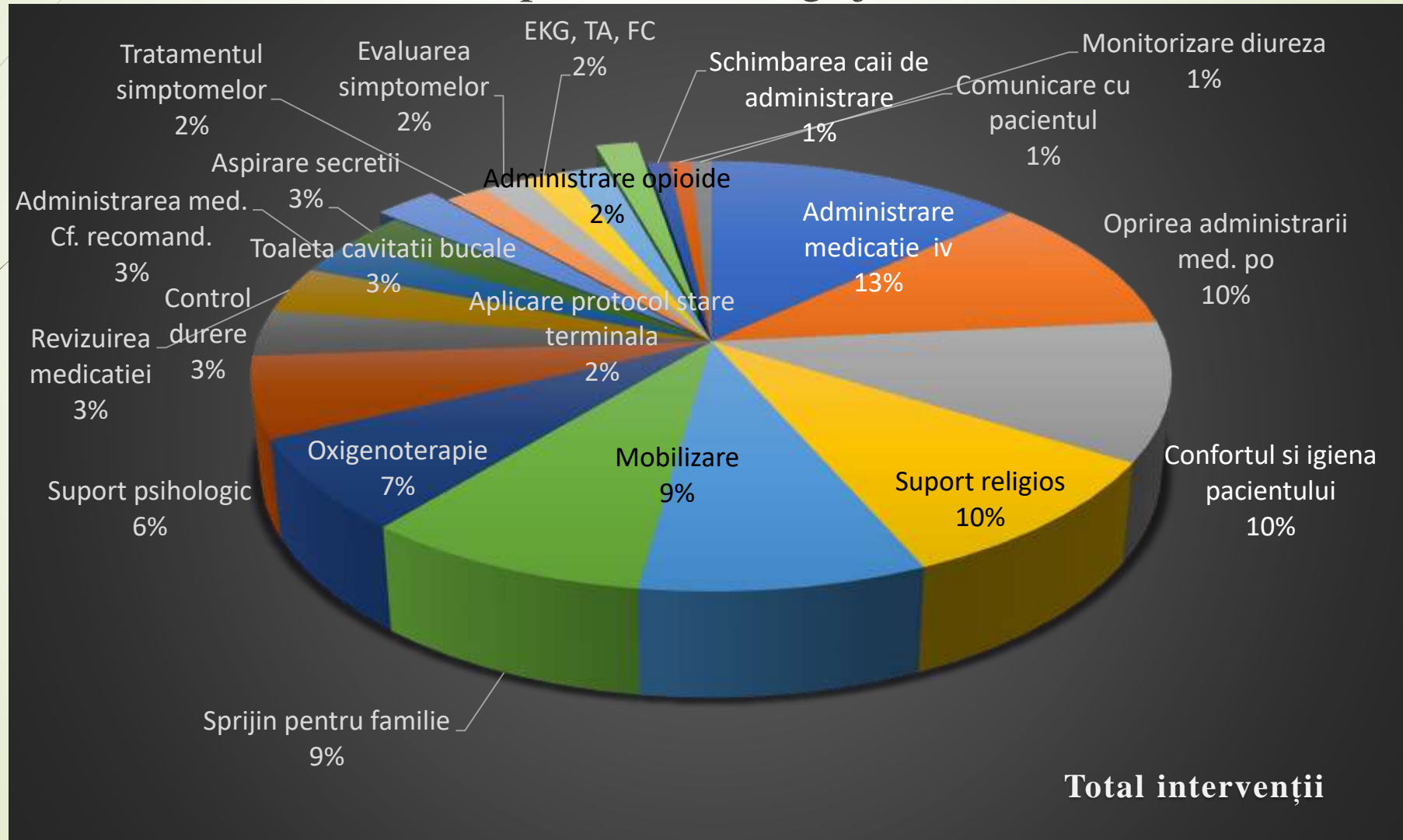

➤ 1 februarie- 30 iunie 2019

ÎNTREBARE

Redați pe scurt intervențiile ce urmează a fi aplicate pacienților în stadii avansate de boala, cu deficite privind autoingrijirea

Concluziile analizei nevoii de schimbare

- Accent pus predominant pe partea medicala a sarcinilor de lucru
- Actului de ingrijire a pacientilor i se acorda o importanta redusa

Fiziologic

- **umeda**
- **curata**
- **nedureroasa**
- **intacta**

Problemele cavitatii bucale afecteaza 60% din pacientii cu cancer si boli in faza evansata de evolutie.

Probleme ...

- ✓ Inflamatii
- ✓ Durere
- ✓ Schimbare gust
- ✓ Schimbari culoare
- ✓ Schimbari textura

- ✓ Igiena orala precara
- ✓ reducerea secretiei salivare
- ✓ Tratament ATB, opioide, diuretice, antidepresive , preparate cortizonice
- ✓ RT,CT, oxigenoterapia, respiratia pe gura
- ✓ Probleme dentare, existenta de lucrari dentare mobile, pacientii care poarta proteze
- ✓ DZ, xerostomia , deshidratarea, anxietatea
- ✓ tumori la nivelul cavitatii bucale, deficiente ale sistemului imunitar
- ✓ afte, casexia, anemia
- ✓ Infectii : **fungi , virusi , bacterii**

- **Xerostomia**
- **Limba incarcata**
- **Candidoza bucala**
- **Stomatita**
- **Ulceratii**
- **Afte**
- **Infectii**
- **Mucozite**
- **Halitoza**
- **Hipersalivatie**

Xerostomia - gura uscata

- ✓ Dificultatea de a vorbi, a mesteca, a inghiti,
- ✓ Schimbarea sau pierderea gustului.

Limba incarcata

- ✓ Papilele gustative extrem de lungi, aspect ce favorizeaza adapostirea bacteriilor intre ele
- ✓ Boala este inofensiva si de obicei nu provoaca dureri.

Candidoza bucala

- ✓ mucoasă orală inflamată, dureroasa
- ✓ depuneri de culoare alba atat pe suprafata limbii cat si in alte zone ale cavitatii orale cu o consistenta cremoasa ce pot fi indepartate, expunand o zona de culoare rosie
- ✓ pierderea sau modificarea gustului
- ✓ disfagie
- ✓ ragade comisurale

Stomatita, Ulceratii

- ➔ dureri, inflamatie si ulceratii la nivelul mucoasei bucale
- **Stomatita herpetică**- febră însoțită de apariția unor vezicule sau ulcerații, gingii inflamate, salivatie excesivă, dificultate la înghițire, respirație urât mirositoare.
- **Stomatita aftoasă** - senzația de arsură la nivelul cavității bucale, apariția unor leziuni ce se transformă în ulcerații, dificultate la înghițire, respirație urât mirositoare.

Afta bucala, Infectii virale

- De cele mai multe ori, aftele se vindeca de la sine in maxim 2 saptamani.
- In acest timp, este bine a fi evitate mancarurile condimentate, fierbinti.

Aftele bucale **nu sunt cauzate de virusul herpetic**

Infectii virale mici vezicule pe gingie, limba, palat, care evoluiaza spre ulceratie.

- febra, durerea, anorexia, disfagia.

Mucozita

- *Gradul 1* - Durere, edem.
- *Gradul 2* - Durere, edem bucal, ulcerații, este posibilă alimentația solidă.
- *Gradul 3* - Durere, edem, ulcerații bucale, este posibilă doar alimentația lichidă.
- *Gradul 4* - Durere, edem, ulcerații bucale, alimentația orală este imposibilă.

Simptome

- dureri leziuni și dureri la nivelul gurii, limbii, gingiilor;
- aspect roșu, lucios, umflat, infecți;
- dificultăți la înghițire și vorbire;
- senzație de uscăciune, arsură, dureri la înghițirea și mestecarea alimentelor;
- zone moi, albicioase la nivelul gurii sau limbii;
- creșterea mucusului sau hipersalivatie
- sângerări (de obicei doar în cazul chimioterapiei).

MUCOZITA - CAUZE

- **radioterapia** pentru cancerule ORL determină mucozită prin afectarea glandelor salivare. 85% din pacienții cu iradiere pentru cancer ORL prezintă mucozită gradul 3 sau 4, se dezvoltă după 2-3 săptămâni, fiind necesare 2-4 săptămâni pentru vindecare. Este cauzată de efectul necrozant și inflamator al energiei radiațiilor asupra mucoasei orale.
- **chimioterapia**, mucozita se dezvoltă la 7-10 zile după administrarea tratamentului și durează 1-2 săptămâni, fiind cauzată de scăderea numărului de leucocite, produce atrofia mucoasei cu ulcerare, cu risc ulterior de suprainfecție, apare la aproximativ 40% din pacienți
- femeile par să fie mai predispuse decât bărbații

Complicații și riscuri

- deshidratarea severă
- afectarea respirației
- afectarea tratamentului cancerigen: (reducerea sau întreruperea tratamentului)
- afectarea calității vieții (stres, probleme de alimentare, hidratare)

Algoritm de ingrijire cavitate bucala

ZILNIC

Evaluarea cavitatii bucale

- buzele, limba, mucoasa, gingiile, dinții
- vocea pacientului
- capacitatea de a inghiți
- posibilitatea de a-si efectua singur igiena
- semne si simptome ale unor eventuale afectiuni

Păstrarea buzelor, danturii, mucoasei bucale curate, umezite și intacte
monitorizarea nutritiei, a hidratarii si mentinerea acestora la un nivel optim

- * periaj dentar de 2-3 ori pe zi
- * clătirea gurii de 5-6 ori pe zi cu :
  - solutii antimicrobiene Clorhexidina 0,1%, 2x10 ml/zi;
  - 1 linguriță bicarbonat în 240 ml apă
  - jumătate linguriță sare cu 2 linguri mari de bicarbonat la 1 l apă

Evitați apa de gură cu alcool

- * lubrefierea și emolierea buzelor după curățarea dentară și înainte de culcare

Reevaluare si continuitate

- Reevaluare
- Documentare
- Instruirea pacientului

Xerostomia

- Identificati cauza, **Tratam cauzele reversibile:** febra, deshidratarea, infectia
- **Hidrarea pacientului:** inghitituri mici, repetate de bauturi reci, alimente cu conținut crescut de apă: fructe, lactate, supe, schimbari in dieta, renuntarea la fumat, monitorizarea hidratarii
- **Menținerea integrității mucoasei și vindecarea leziunilor:** lubrefierea buzelor, cuburi de gheata pentru supt, inghitituri mici, repetate de bauturi reci; guma de mestecat, bomboane mentolate, masticarea a 2-3 tablete vit C/zi pentru stimularea secretiei salivare; spray-ul cu SF
- Să țina în gură o cantitate mică (0.5 ml) de unt, margarină, ulei vegetal sau bucăți de ananas (preferabil proaspăt), să repete acest lucru de câteva ori pe zi
- stimularea secretiei salivare cu pilocarpine 2,5- 5- 10 mgx3/zi, substituenti de saliva

Candidoza

- **Tratament local:** igiena cavitatii bucale +tratament antifungic + Clorhexidină 0.1 % sau 10 ml x 3/zi sau apă bicarbonatata 4 %; clătește gura timp de 1 min.
- Nistatin suspensie sau Nistatin cp. care se sug cp 120000 UIx4/zi, 10-14 zile, plus doua saptamani dupa rezolutie. Nistatin pulbere flacon + 20 ml apă distilată și se agită; Miconazol gel oral, de 2-3 ori pe zi;
- Lucrarile dentare se lasa peste noapte in solutie de Nistatin;

Tratamentul general

- Fluconazol 50 mg/zi, 7 zile, in candidoza orofaringiana, Fluconazol 100 mg/zi, 14 zile pt. pacienții care asociază și infecție HIV; Ketoconazol 200 mg/zi, 5 zile

Hipersalivatie Halena

- Tratament medicamentos cu hyoscine 30 mg/zi(po, sc), pozitionare corecta a capului, +/- aspirarea salivei
- Identificarea si tratarea cauzei, tratament dupa prescriptive, igiena cavitatii bucale

Stomatita Ulceratiile

- Identificarea și tratarea cauzei, igiena cavității bucale, evitarea folosirii periutei de dinți și a aței dentare, clătirea gurii cu gluconat de clorhexidină 0,1%, se vor evita mâncărurile picante, tari
  - Tratamentul durerii
- Local- *Antialgice*:** soluții anestezice pentru gargară, gel cu lidocaină aplicat pe buze, spray anestezic
- Sistemic- *Antialgice*** primite regulat pt. controlul durerii neoplazice, antiinflamatoare nesteroidiene
- Controlul sângerării: pansamente îmbibate în hemostatice
  - Controlul infecției: ulcerile aftoase necesită tratament cu corticosteroidi, ATB sistemic cf. prescrierii
  - clătirea gurii cu soluție de antibiotic: tetraciclină, o capsulă de 250mg dizolvată în 100 ml SF, 2-3 minute, de 2-3 ori pe zi. Această soluție terapeutică necesită atenție: nu se înghite

Infecții

- **Infecții virale** - Se face concomitent tratament local cu Aciclovir cremă și tratament sistemic cu aciclovir cp 200 mg la 4 ore timp de o săptămână.
- Pentru tratamentul local foarte bună este mierea care reduce durata de evoluție a leziunilor, reduce durerea și scade recurența infecțiilor.
- După apariția afectării, se poate utiliza crema de Aciclovir și mierea concomitent sau alternativ.
- **Infecții bacteriene** - tratabile cu Metronidazol cp 500mg x2/zi, 5 zile.
- Metronidazolul se poate utiliza și sub formă spălăturii orale, oricând este necesar.

Mucozita

- Identificarea și tratarea cauzei, igiena cavității bucale
- Clătirea gurii cu gluconat de clorhexidină 0,1%,
- Tratamentul durerii: anestezice locale +/- generale
- Tratamentul infecției: topic și sistemic specific (bacterian, fungic, herpetic)
- Monitorizarea nutriției și hidratării

Educație sanitară

Daca pacientul este inconstient, sau prea slabit pentru a-si ingriji gura, se instruieste familia sau cei implicati in ingrijire iar in spital, va fi efectuata de catre asistentii medicali

Incurajati evitarea mincarurilor picante, tari

Dacă pasta de dinți nu este suportată din cauza durerii, se poate efectua o spalatura usoara cu ser fiziologic si bicarbonat de sodiu, care este buna pentru decontaminare si neutralizeaza ph. Se prepara solutia: o lingura sare si o lingura bicarbonat alimentar la un litru de apa. Spalatura se face, dupa starea pacientului, oricand este nevoie sau macar de 4-6 ori/ zi.

Educam pacientii in deprinderea unor obiceiuri de igiena orala corecta care includ si perierea atenta a suprafetei limbii. Recomandam utilizarea apei de gura pentru inlaturarea resturilor, sau ser fiziologic rece. Se perie usor mucoasa cu o perie moale sau cu un burete.

EVALUAREA CAVITATII BUCALE

data	1. 07										
xerostomie	x										
Limba murdara, incarcata	x										
Dificultati de a se alimenta si hidrata da/nu	da										
Afte bucale											
Candidoza bucala C mucozita grad 1,2,3,4 M1 M2 M3 M4	C										
Herpes H , Cancer bucal CB											
Infectii cu: fungi F , virusi V , bacterii B	B										
Proteze dentare P ,	X										
RT, CT, O2,											
Tratament cu ATB , opioide OP , diuretice D	ATB										
Deshidratare D , casexie C	C										
DZ , febra F , diaree D , hemoragie H	F										
Nu se poate ingriji singur	X										
Durere VAS X/10	5										

Interventii ale asistentului medical la nivelul cavitatii bucale

Data	1.0 7										
Periaj dentar si folosirea apei de gura	x										
Periajul limbii	x										
Lubrefierea buzelor	x										
Tratamentul infectiilor											
Tratamentul hemoragiei											
Tratament local al durerii	x										
Tratament general al durerii											
Curatarea si pastrarea protezelor dentare	X										
Revizuirea medicatiei											
Corectarea deshidratarii	X										
Controlul simptomelor (febra, xerostomia, singerare)											
Regim alimentar(fara condiment, alcool, tutun, acid)	x										
Educatie sanitara privind importanta igienei orale	X										
Alimentare, hidratare	x										

Concluzii...

- In urma discutiilor avute cu asistentii, a rezultatelor chestionarului dar si a datelor culese in urma monitorizarii pacientilor, am constatat ca, desi pacientii prezinta adesea deficiente in toaletarea cavitatii bucale, masura efectuarii acesteia de catre asistentii medicali necesita imbunatatiri.
- Sectii precum medicina interna si neurologia considera ca aceste ingrijiri trebuie aplicate doar in sectiile de ingrijiri paliative si nu considera de datoria lor ca si cadre medicale sa efectueze igiena cavitatii bucale a pacientilor.
- Fie ca este specific sau nu sectiei, in toate sectoarele de activitate din unitatile cu paturi in care avem pacienti cu manifestari de dependenta in autoingrijire, trebuie introdusa fisa de evaluare si ingrijire a cavitatii bucale.
- Algoritmul de ingrijire trebuie implementat la nivelul tuturor sectiilor si compartimentelor.
- Un rol important revine asistentilor medicali, ingrijirea pacientilor fiind parte a actului medical.
- Asadar, pentru realizarea acestui deziderat importanta deosebita o are evaluarea continua a masurii efectuarii si respectarii protocolului.

-
- Voi puteti fi acea persoana care face schimbarea!
  - Respectarea demnitatii pacientului este responsabilitatea fiecaruia dintre noi!